

25–28

FORSKNINGS- STRATEGI

Museum Sønderjylland

Franciska Clausen foran tre af sine værker på hendes solo-udstilling i Bingers Kunsthandel i København, 1932. Foto: Museum Sønderjylland og Fonden Franciska Clausens Samlinger.

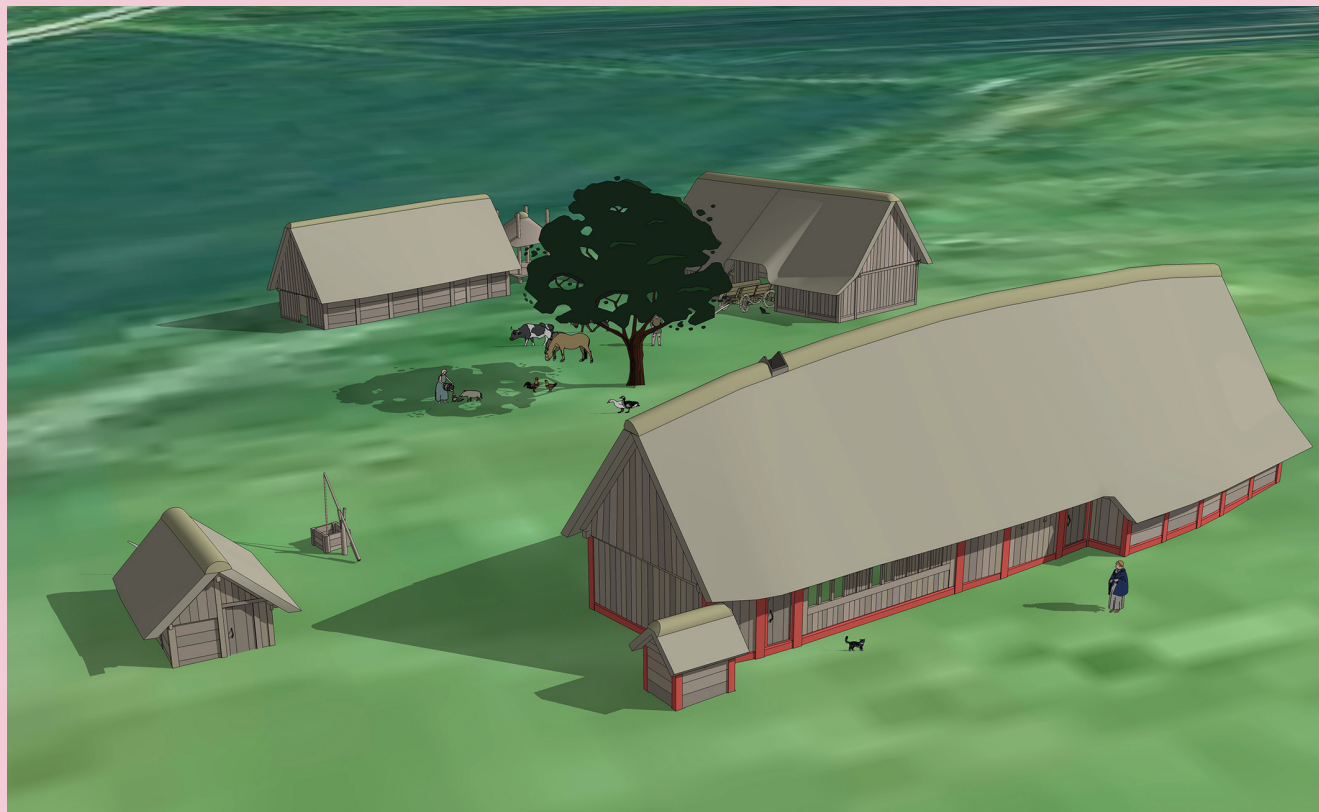

Baggrund

Museum Sønderjylland er et statsanerkendt museum, som både fagligt og geografisk er usædvanligt bredt dækkende. Fagligt omfatter museet både natur, kunst, arkæologi og historie, og museet har ansvaret for arkæologi og nyere tids kulturhistorie i de fire sønderjyske kommuner, for arkæologiens vedkommende tillige Kolding Kommune. Ved museumsreformen i 2024 er museet indplaceret som et museum af international betydning, ikke mindst på grund af dets samlinger og arbejde vedrørende den særlige dansk-tyske grænse-landshistorie og kulturarv. Denne indplacering giver museet et særligt ansvar, også på forskningsområdet.

Museum Sønderjylland har gennem hele sin historie været ét af de statsanerkendte museer, der har præsteret mest forskning, og museet ønsker også fremover at levere omfattende, kvalitetspræget og relevant forskning. Vidensudvikling i bred forstand er en meget vigtig side af museets virksomhed og inden for den er forskningen et centralt element og et vigtigt fundament for samlings- og formidlingsarbejdet. I forskningsarbejdet lever museet op til det almene forskningsbegreb med de krav til metoder og dokumentation, der er bredt anerkendt inden for de forskellige fagområder. Forskningen kvalitetssikres gennem fagfællebedømmelse, uanset om den publiceres regionalt, nationalt eller internationalt.

Museum Sønderjylland har gennem hele sin historie været ét af de statsanerkendte museer, der har præsteret mest forskning.

Rekonstruktionstegning af gården Holdam nord for Kværs, som den har set ud ca. 1200. Tegning af Jørgen Andersen, MSJ.

Forskningsfelter

Museum Sønderjylland forsker i tilknytning til sine ansvarsområder, som er beskrevet i museets vedtægter. Museets ansvarsområder er i det væsentlige fastlagt for hvert fagområde for sig. Meget af forskningen vil naturligt tage udgangspunkt i de enkelte fagligheder, men museet ønsker også at bruge sin brede fagdækning som udgangspunkt for tværfaglige samarbejder, hvor disse er relevante og befrugtende.

Museet har ansvar for den særlige sønderjyske eller slesvigske historie. I mange hundrede år har Sønderjylland været grænseområde mellem Danmark og Tyskland og i bredere forstand mellem Norden og Kontinentalområdet, men landsdelens karakter af grænse- og kulturmødeområde rækker endnu længere tilbage end begreber som dansk og tysk. Landsdelen er desuden den eneste del af det nuværende Danmark, som har en lang selvstændig politisk historie som hertugdømme og som har været del af et helt andet land. De særtræk, forandringsprocesser og påvirkninger, som er forbundet med landsdelens historie som grænse- og kulturmødeområde mellem forskellige nationer, folkegrupper, kulturelementer og identiteter er museets vigtigste arbejdsfelt.

De materielle og immaterielle resultater heraf står centralt for arbejdet inden for både arkæologi, historie og kunst. Grænse- og kulturmødeområdet indtager en helt central plads i museets generelle strategi for 2024-2028, og det gælder også for forskningen.

Positionen som kulturmødeområde i bred forstand er central for meget af den arkæologiske forskning. Landsdelens historie som grænse- og kulturmødeområde med skiftende politiske tilhørsforhold har præget den arkæologiske tradition, og det er centralt for museet at danne bro mellem dansk og tysk arkæologi. Inden for nyere tids kulturhistorie er det vigtigste fokus Sønderjyllands særlige politiske historie, nationale identiteter og kulturmøder, men sekundære fokusområder er den regionale erhvervshistorie, regionale kulturer og de stærke kunsthåndværkstraditioner, som alle udviser både markante regionale træk og stærke forbindelser både mod nord og syd. Museets kunsthistoriske ansvar omfatter dansk kunst fra guldalderen og frem, med særlig fokus på kunst med relation til Sønderjylland og strømninger i nordeuropæisk kunst i det 20. århundrede og fremefter.

I strategiperioden er grænselandsrammen det overordnede fokus. Inden for den er der udpeget fem mere specialiserede satsninger.

01

Grænselandet efter 1989 mellem post- og transnationalisme på den ene side og renationalisering på den anden, herunder den stigende tyske tilflytning til Sønderjylland set i et kulturmødeperspektiv og oplevelser knyttet til den genindførte grænsekontrol.

02

Mellemligstidens grænseoverskridende internationale avantgardekunstnere, herunder Franciska Clausen og surrealistene, i et kønsdiversitetsperspektiv. Satsningen inddrager centrale dele af museets kunstsamlinger.

03

Bebyggelsesudvikling og brugen af kulturlandskabet i Nord- og Sydslesvig i forhistorisk og historisk tid. Satsningen rækker hen over den nuværende grænse og ser på væsentlige materielle og kulturelle forandringer i grænselandet over lang tid. Den trækker på museets store og voksende samlinger og udgravningsresultater og gennemføres i et tæt samarbejde med kollegerne i Slesvig-Holsten.

04

Analyse og publicering af undersøgelserne af Danevirkes hovedvold, der blev gennemført som et grænseoverskridende projekt 2010-2014. Skabelsen af denne grænsevold var central i den tidlige danske rigsdannelse og en synlig markering af grænsen. Undersøgelserne og publikationen er et centralt vidensgrundlag for det kommende museum ved Danevirke.

05

Den sønderjyske søfartshistorie med særlig vægt på Aabenraa, der i en længere periode var én af landets vigtigste søfartsbyer. Søfartshistorien her har både lokale og globale sider, og den var forankret i et miljø, hvor dansk og tysk sprog og kultur blandedes. Museet har rige samlinger på området, og satsningen knytter an til arbejdet for at skabe et nyt museum i Aabenraa.

Museets naturhistoriske forskning står et andet sted, ikke bare i kraft af metoder, men også sit fokus på et tidsperspektiv, der er umådelig meget større end det, historierne om folk og grænser bevæger sig inden for. Her har museet ansvar for livet i Øvre Miocæn-havet og de særlige fossiler fra Øvre Miocæn samt den særlige sønderjyske natur med marsk, vadehav, hedeslette og ungmoræne. Inden for dette felt vil der i strategiperioden særligt blive satset på:

06

Hvalernes udvikling i den sydøstlige Nordsø med udgangspunkt i globalt unikke fossiler fra formationer kendt i den sønderjyske undergrund, herunder evolutionære tilpasninger og migration under skiftende klima- og havniveauforhold.

Grænselandstemaet og de særlige satsninger vil være flagskibe og omfatte en væsentlig del af forskningen i strategiperioden, men der kan også forskes i andre emner inden for den overordnede ramme, ansvarsområderne sætter. Ligeledes kan museets omfattende formidlings- og konserveringsarbejde være udgangspunkt for forskning, som også i høj grad vil være relevant.

Aktivitet på Museet i Gram, hvor nogle af museets forhistoriske hvalfund er udstillet.

Biograf i de faste udstillinger på Sønderborg Slot, som formidler Sønderjyllands grænselandshistorie de sidste 200 år.

Sammenhæng med samlinger, udgravninger og formidling

For arkæologiens og naturhistoriens vedkommende er der en direkte forbindelse mellem museets udgravningsvirksomhed og samlinger på den ene side og forskningen på den anden. Forskningen bygger i vid udstrækning på museets samlinger, gennemførte udgravninger og fund tilvejebragt ved citizen science i samarbejde med museet. Forskningen kvalificerer samtidig det fremadrettede samlings- og udgravningsarbejde. Inden for kunst og historie danner forskningen et afgørende fundament for både indsamling, udstillinger og den øvrige formidling, ligesom samlingerne er et vigtigt udgangspunkt for forskningen.

På tværs af fagene vil en central platform for en bred formidling af forskningsresultater være museets løbende udstillingsvirksomhed, men også de pædagogiske tilbud, foredrag, by- og egnsvandring og mange andre tilbud, som indgår i det løbende museale arbejde. Ud over det vil forskningsresultaterne blive formidlet gennem en bred vifte af medier, herunder populærvidenskabelige artikler, på sociale medier og ved optræden i TV, radio og aviser.

Rammevilkår for forskning under Museum Sønderjylland

Ansaret for prioritering af forskning, herunder tildeling af forskningstid til videnskabelige medarbejdere, ligger hos museets ledelse. Forskningsprojekter og vilkårene for disse aftales mellem medarbejderne og de faglige enhedsledere. Forskningen skal være af relevans for museets ansvarsområder. Større projekter vil normalt forudsætte eksterne midler, og museet prioriterer udvikling af ansøgninger til eksternt finansierede projekter.

Museet lægger vægt på at være et frugtbart og inspirerende forskningsmiljø, hvor medarbejderne opmuntres til og støttes i at sparre med hinanden og idéudvikle, såvel inden for de enkelte fag som på tværs af dem. Museets interne forskningsudvalg har en særlig rolle i at understøtte forskningsmiljøet og skabe rammer for det.

Forskningen kvalificerer samtidig det fremadrettede samlings- og udgravningsarbejde

Udgravning ved porten af Danevirke, Luftfoto fra 2013. Frilagt ses bl.a. kampestenmuren fra omkring 800 og vejpassagen igennem volden.
Foto: Esben Schlosser Mauritzen, Ringkøbing Fjord Museer/
Archäologisches Landesamt Schleswig-Holstein.

Netværk og samarbejder

Det er vigtigt for museet, at museets forskere deltager i faglige netværk både regionalt, nationalt og internationalt, og indgår i samarbejdsrelationer med andre museer, forskningsinstitutioner og universiteter både i Danmark og internationalt. Samarbejdet kan have flere former. Museets medarbejdere kan knyttes til universiteter gennem undervisning, censorvirksomhed eller adjungering, og museet deltager gerne i fælles forskningsprojekter, centre eller samfinansierede forskningsstipendier.

Museet opmuntrer til, at forskere løbende deltager i relevante konferencer, seminarer og netværksmøder i ind- og udland, meget gerne med egne oplæg. Museum Sønderjylland opfordrer derudover forskende medarbejdere til at indgå i relevante redaktioner af tidsskrifter m.v., at deltage som fagfællebedømmere på deres forskningsfelt samt at anmelde faglitteratur i relevante fora.

Museet ser en ganske særlig opgave i at deltage i og udvikle samarbejder hen over den dansk-tydske grænse. Det kan omfatte fælles projekter, fælles publikationer og formidling og løbende netværksarbejde. Museet lægger vægt på at være orienteret om forskningen på den anden side af grænsen og bringe museets egne resultater i spil der.

Forskningsudvalg

Ansaret for museets forskning ligger hos museets ledelse i samarbejde med medarbejderne, men for at rådgive og inspirere nedsættes to forskningsudvalg.

Museets interne forskningsudvalg skal rumme repræsentanter for alle museets fagligheder, og det har som særlig opgave at fremme et godt forskningsmiljø ved museet.

Museets eksterne udvalg skal ligeledes rumme repræsentanter for de fagligheder, museet dækker, men også spænde over forskere såvel fra universiteter som fra museer og evt. andre relevante institutioner. Dette udvalg skal rådgive museet omkring forskningsstrategi og forskningssamarbejder og bidrage til at sikre museets forbindelse til relevante forskningsmiljøer uden for museet selv.

Begge udvalg udpeges af museets ledelse, og deres funktionstid følger strategiperioden.

Forskningsstrategien er behandlet i Museum Sønderjyllands eksterne forskningsudvalg og godkendt af museets bestyrelse den 17. marts 2025.